

YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH

Axmetov Rustam Dilshotovich

Qurolli kuchlar akademiyasi, Ichki ishlar boshqarmasi, muhandis-texnika ishlab chiqarish tsikli, podpolkovnik

Rahmatov Jasur Xamidulloevich

Qurolli kuchlar akademiyasi, Ichki ishlar departamenti muhandis-texnika ishlab chiqarish tsikli, podpolkovnik

Annotatsiya: Zamonaviy sharoitda vatanparvarlik tarbiyasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Vatanparvarlik, millatlararo munosabatlar madaniyati inson shaxsining ijtimoiy, ma'naviy, axloqiy va jismoniy rivojlanishida muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Vatanparvarlik o'zbek davlati milliy g'oyasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir.

Kalit so'zlar: малака ошириши, қайта тайёрлаш, жисмоний тарбия, спорт, таълим, маусса, тингловчи, тренер, педагогик маҳорат.

Vatanparvarlik inson shaxsining fazilati sifatida o'z Vatanga muhabbat, sadoqat, Vatanga xizmat qilishga tayyor bo'lish, o'z ona yurtiga, tiliga, madaniyatiga, xalqining eng yaxshi an'alariga sadoqatda namoyon bo'ladi. Vatanparvarlik tarbiyasi umuminsoniy qadriyatlarga (hayot, salomatlik, insonning ma'naviy-axloqiy tarbiyasi, shaxsiy huquq va erkinliklari) asoslangan umumiy fuqarolik madaniyati va umumiy fuqarolik ta'limining bir qismidir. O'zbekiston vatanparvarlarini, huquqiy demokratik davlat fuqarolarini, fuqarolik jamiyatida ijtimoiylashuvga qodir, shaxs huquq va erkinliklarini hurmat qiladigan, yuksak ma'naviyatli, milliy va diniy bag'rikenglik, boshqa vatanparvarlikka nisbatan hurmatli munosabatda bo'lgan shaxslarni tarbiyalashga qaratilgan. O'zbekiston Respublikasida yashovchi xalqlarning tillari, an'analari va madaniyati.

So'nggi yillarda jamiyatimizda sodir bo'layotgan ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy o'zgarishlar bolalar va yoshlarning vatanparvarlik tuyg'ulari, vatanparvarlik ongiga o'z ta'sirini o'tkazmoqda. O'zbekiston Qurolli Kuchlari isloh qilinib, sovet vatanparvarligi barbod bo'lishi bilan zamonaviy yoshlarda vatanparvarlik tuyg'ulari, ma'naviy-axloqiy madaniyat juda katta kamomadga aylandi. Yoshlar jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy, madaniy va ma'naviy-axloqiy sohalarida ro'y berayotgan o'zgarishlarni idrok etishga tayyor emas edi.

Bugungi kunda chaqiruv yoshidagi o'quvchilarning salmoqli qismi, jumladan, o'rta maktab o'quvchilarida vatanparvarlik tuyg'ulari, axloqiy tamoyillar va xulq-atvor madaniyati deformatsiyalangan. Yoshlarning bu toifasi uchun beadablik, nigilizm, shafqatsizlik, loqaydlik, tarixiy o'tmishni hurmat qilmaslik, xalqning qahramonlik va mehnat jasoratlari, mas'uliyatsizlik, axloqsizlik, ma'naviy-axloqiy

yo'l-yo'riqlarni yo'qotish kabi g'ayriinsoniy fazilatlar namoyon bo'ladi. Bularning barchasi maktab o'quvchilarini vatanparvarlik, axloqiy tarbiyalashga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda yoshlarning salmoqli qismi armiyada xizmat qilishni istamaydi va muddatli harbiy xizmatdan qochishadi. Pedagogik kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, so'nggi paytlarda ta'lim muassasalarida bolalar va yoshlar bilan harbiy-vatanparvarlik ishlari ancha susaygan. Umumta'lim maktablari bitiruvchilari va harbiy yoshdagi o'quvchilarning harbiy xizmatga qiziqishi susaygan. Harbiy xizmat nufuzining tushib ketishi Vatan himoyasiga xavf tug'dirmoqda. Bu salbiy hodisalarning barchasi ta'lim muassasalarida o'quvchilarni ma'naviy-axloqiy va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash bo'yicha aniq o'ylangan, ijtimoiy yo'naltirilgan va maqsadli dasturning yo'qligi, tarbiyaviy ishlarning to'g'ri yo'lga qo'yilmaganligi bilan bog'liq.

Kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, aksariyat umumta'lim maktablarida jismoniy tarbiya, jismoniy va axloqiy-irodaviy fazilatlarni rivojlantirish, harbiy-amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yetarlicha e'tibor berilmayapti. Jismoniy tarbiya va sport maktab o'quvchilarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, jismoniy tayyorgarligini oshirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Harbiy xizmat, qoida tariqasida, katta neyro-emotsional stress va jismoniy kuch talab qiladi. Shaxsning ushbu shartlarga tayyorligi, jismoniy va ruhiy zo'riqishlarga bardosh bera olishi harbiy harakatlar muvaffaqiyatining hal qiluvchi shartlaridan biridir. Jismoniy tarbiya va sport kelajakdagi harbiy xizmatchilarning jismoniy, axloqiy va irodaviy fazilatlarini yuqori darajada rivojlantirishni ta'minlashi kerak. Harbiy chaqiruv gacha va chaqiruv yoshidagi o'quvchilarning jismoniy tarbiyasi ana shu muammoni hal qilishga qaratilgan bo'lishi kerak. Sport mashg'ulotlari, vatanparvarlik tuyg'usini tarbiyalash hamda axloqiy va irodaviy fazilatlarni (halollik, adolat, mas'uliyat, mehnatsevarlik, intizom, xayrixohlik, qat'iyat, fidoyilik, mardlik, iroda) shakllantirish, o'rta maktab o'quvchilarida Vatanga muhabbat, Vatanga yuksak mas'uliyat tuyg'ularini tarbiyalaydi. ularning sport mashg'ulotlari Maktab o'quvchilari sportchilari o'z jamoasini, vatanini yuksak sport yutuqlari bilan ulug'lashga intilishlari vatanparvarlik tuyg'ularining eng muhim ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Bundan tashqari, sport bilan shug'ullanish jarayonida turli viloyatlar, shaharlar, respublikalar sportchilari va murabbiylari o'rtasida rang-barang milliy munosabatlar namoyon bo'ladi va shakllanadi. Sport va sport musobaqalari turli xalqlarni, turli millat va elatlarning ma'naviy-axloqiy madaniyatini birlashtirib, yaqinlashtiradi, o'z Vatanga muhabbat va sadoqatni tarbiyalaydi, vatanparvarlik tarbiyasining samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Bolalar va yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashga bag'ishlangan ilmiy-metodik adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, o'rta maktab o'quvchilarini jismoniy tarbiya va sport vositalari orqali vatanparvarlik ruhida tarbiyalash muammosi yetarli darajada ishlab chiqilmagan.

O'rganish jarayonida vatanparvarlik tarbiyasining turli vositalari, shakl va usullaridan maktab va darsdan tashqari vaqtlarda davlat, jamoat tashkilotlari vakillari, davlat va jamoat tashkilotlari rahbarlarini jalb etgan holda o'tkaziladigan turli sport tadbirlari va tadbirlari bilan uyg'unlashgan holda keng qo'llanilishi aniqlandi. ta'lim muassasalari, chaqiruv yoshidagi yigitlarda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, harbiy xizmatga ijobiy munosabatni shakllantirish imkonini beradi.

Pedagogik tajriba shuni ko'rsatdiki, harbiy-amaliy yo'nalishdagi tizimli jismoniy tarbiya darslari, biz ishlab chiqqan dastur bo'yicha maktab va darsdan tashqari vaqtlarda o'tkazilayotgan sport musobaqalari umumta'lim maktablari o'quvchilarining jismoniy tayyorgarligini oshirishga xizmat qilmoqda. Buni pedagogik eksperimentning ijobiy natijalari tasdiqlaydi. Tajriba yakunida X-IX sinf o'quvchilari yugurish, sakrash, uloqtirish va tortish bo'yicha nazorat sinovlari natijalarini sezilarli darajada yaxshiladilar. O'rta maktab o'quvchilarining aksariyatida tajovuzkorlik, qahr-g'azab, shafqatsizlik, loqaydlik, o'z xalqining tarixiy o'tmishiga hurmatsizlik kabi salbiy fazilatlar yo'qolgan. Shu bilan birga, chaqiruv yoshidagi yigitlar o'rtasida intizom yaxshilanib, harbiy xizmatga qiziqish ortdi, umumta'lim maktablari bitiruvchilari safida muddatli harbiy xizmatni o'tash istagini bildirganlar soni ortdi. Sportning harbiy-amaliy turlari bo'yicha o'tkaziladigan musobaqalarda, maktab va darsdan tashqari vaqtlarda o'tkaziladigan vatanparvarlik ruhidagi boshqa tadbirlarda faol ishtirok etadi. Bu umumta'lim maktablari bitiruvchilari o'rtasida harbiy xizmatga qiziqish ortib, ijobiy motivatsiya shakllanganidan dalolat beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Абилов М.Х. Куролли Кучларда тарбия ва маънавий-маърифий ишларнинг ташкил этилиши. Мақолалар тўплами. “Батан ҳимояси муқаддас бурч”. – Т.: “Ўзбекистон”, 2001.- 195-220 б.
2. Мирзакулов И.М. Ёшлар тарбиясида жисмоний ва амалий тайёргарлик жараёнлари. PEDAGOGS jurnali. 27.2 (2023): 17-20.
3. KB Mukhammadiev, IM Mirzakulov, AH Karimov. Methodological fundamentals of formation of ecological culture in students. AIP Conference Proceedings 2432 (1), 030054
4. M.K. Burkhonovich. Physical Education and Sport and Student Health Factor. Berlin Studies Transnational Journal of Science and, 2021.